

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА И СТАТИСТИКУ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Четврто тромесечје 2022. године

Београд, март 2023. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама средње и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Актива банака учесница ове анкете у просеку чини 50% укупне aktive банака у региону.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

млн – милион

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности	11
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	15
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности	15
III. Регионално поређење	17
Методолошке напомене	18

Резиме

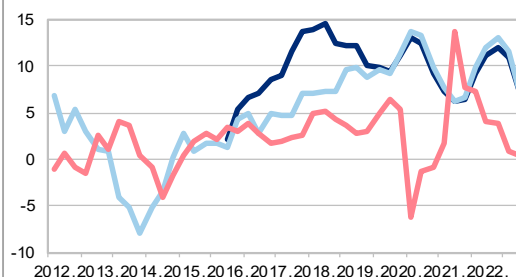
Кредитна активност банака према немонетарном сектору, искључујући ефекат промене девизног курса, у 2022. години порасла је за 7,3%, или за 212,1 милијарду динара. У односу на септембар, међугодишњи раст кредитне активности је у децембру успорен под утицајем ефекта високе базе из претходне године, доспећа кредита из гарантне шеме, а у одређеној мери и услед раста каматних стопа на кредите у условима заостравања монетарне политике Народне банке Србије и Европске централне банке. **Кредитној активности у 2022. и даље су у већој мери доприносили кредити привреди у поређењу с кредитима становништву** (са 3,7 процентних поена, наспрам 2,9 процентних поена).

Укупни домаћи пласмани банака немонетарном сектору (који, поред потраживања по основу кредита, обухватају и потраживања по основу улагања у хартије од вредности, камата и накнада, као и остала потраживања) такође бележе успоравање међугодишњег раста током четвртог тромесечја, при чему су на нивоу године у 2022. повећани за 6,9%.

Кредити привреди су, искључујући ефекат промене девизног курса, у четвртом тромесечју смањени за 35,1 милијарду динара, док је на нивоу године њихов раст износио 106,7 милијарди динара, или 7,1%. Посматрано на нивоу тромесечја, највише су смањени остали некатегорисани кредити, за којима следе кредити за ликвидност и обртна средства, на чије смањење је утицало и доспеће кредита из гарантне шеме. Посматрано на нивоу године, раст кредита привреди је био вођен одобравањем кредита за обртна средства, који су повећани за 65,2 милијарде динара (9,4%), за којима следе инвестициони кредити с растом од 25,9 милијарди динара (4,2%).

Кредити становништву су у четвртом тромесечју, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 2,9 милијарди динара захваљујући расту стамбених кредита, док су друге категорије кредита забележиле пад. Таква кретања утицала су на то да учешће стамбених кредита у укупним кредитима становништву буде додатно повећано током четвртог тромесечја и премаши 40% у децембру. Раст кредита становништву на нивоу године износио је 85,4 милијарде динара, или 6,3%. Тај раст је био вођен стамбеним кредитима, који су

Мг. раст кредитне активности наставио је да успорава током Т4
(мг. стопе раста, у %)

Извор: НБС и РЗС.

* Искључен ефекат промене девизног курса.

** Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

повећани за 55,8 милијарди динара (10,6%), за којима следе готовински кредити с растом од 28,6 милијарди динара (4,7%).

Имајући у виду раст каматних стопа на кредите услед неопходног заостравања монетарних политика и Народне банке Србије и Европске централне банке у условима инфлаторних притисака, Народна банка Србије је у децембру 2022. изменила регулативу, којом је омогућено да банке реструктурирају потраживања од дужника који се суочавају с тешкоћама у отплати кредита, тј. да продуже рокове отплате готовинских, потрошачких и стамбених кредита.

Заостравање монетарне политике Народне банке Србије наставило је да се преноси на **раст каматних стопа на динарске кредите привреди и становништву**, које су у четвртом тромесечју у просеку износиле 5,9% и 11,9%, респективно (наспрам 4,3% и 10,7%, респективно, у трећем тромесечју). Истовремено, повећање референтне каматне стопе Европске централне банке преноси се на **каматне стопе на кредите у евро знаку**, које су у четвртом тромесечју у просеку износиле 4,8% за привреду и 5,5% за становништво, што је за по 1,3 процентна поена више него у трећем тромесечју.

Динаризация стања укупних пласмана привреди и становништву током четвртог тромесечја смањена је за 0,7 процентних поена, на 35,1% у децембру. Од тога, степен динаризации пласмана привреди смањен је за 1,1 процентни поен, на 19,4% у децембру, пошто је пад динарских пласмана био израженији од пада девизно индексираних пласмана, на шта се

одразило и доспеће кредита из гарантне шеме, од којих је већина (преко 60%) била одобрена у динарима. Динаризация пласмана становништву смањена је за 0,7 процентних поена, на 53,1%, чему је допринео наставак раста стамбених кредита, који су готово у потпуности индексирани у еврима, док су динарски пласмани били у паду.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима смањено је током четвртог тромесечја за 0,2 процентна поена и у децембру је износило 3,0%. Тиме се вредност овог показатеља спустила на нови минимум, што указује на то да раст трошкова отплате

кредита није погоршао квалитет aktive банака и да је финансијска стабилност очувана и у периоду вишедимензионалне кризе с којом се суочавамо у последње три године. У односу на јул 2015, тј. непосредно пре почетка примене *Стратегије за решавање проблематичних кредита*, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима ниже је за 19,4 процентна поена. Покривеност проблематичних кредита и даље је на високом нивоу – исправке вредности укупних кредита у децембру износиле су 102,1% бруто проблематичних кредита, док су исправке вредности проблематичних кредита биле на нивоу од 57,9% бруто проблематичних кредита.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Током Т4 кредити привреди су успорили м.г. раст, на 7,1% у децембру (са 14,0% у септембру) под утицајем високе базе из претходне године, доспећа кредита из гарантне шеме и заостравања финансијских услова. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у децембру износило је 1.599,6 млрд динара, а њихово учешће у БДП-у 22,6%, што је за 1,3 п.п. ниже него крајем 2021. године.

Искључујући ефекат промене девизног курса, кредити привреди смањени су током Т4 за 35,1 млрд динара, или за 2,1%, при чему су динарска потраживања више смањена од девизно индексираних потраживања, на шта се одражава доспеће кредита одобрених у оквиру гарантне шеме, који су углавном одобрени у динарима (с преко 60%). Да је пад кредита у великој мери последица доспећа кредита из гарантне шеме, потврђује и чињеница да се већи део пада односио на привредна друштва него на јавна предузећа, као и то што су, посматрано по наменама, највећи пад исказали кредити за ликвидност и обртна средства (18,8 млрд динара) и остали некатегорисани кредити (20,6 млрд динара).

Посматрано по наменама, поред кредита за ликвидност и осталих некатегорисаних кредита, смањена су и прекорачења по трансакционим рачунима (2,9 млрд динара), док је повећано задуживање по основу инвестиционих кредита (7,1 млрд динара), што је утицало на то да њихово учешће у укупним кредитима привреди у децембру порасте на 40,5%. Истовремено, учешће најзаступљенијих, кредита за ликвидност и обртна средства (47,3%) било је нешто ниже него у септембру, а смањено је и учешће осталих некатегорисаних кредита, које је у децембру износило 7,7%.

Посматрано по делатностима, током Т4 смањено је задуживање предузећа из већине делатности, а највише код предузећа из енергетике, трговине и прерађивачке индустрије, док благ раст бележи кредитирање сектора саобраћаја и образовања и здравства. Учешће дугорочних кредита у укупним кредитима привреди је у децембру износило 81,7% (82,4% у септембру). Кредити одобрени сегменту микропредузећа, малих и средњих предузећа

Доспеће кредита из гарантних шема и раст каматних стопа допринели су успоравању м.г. раста кредита привреди
(м.г. стопе раста по програмском курсу, у %)

Током Т4 смањени су и динарски и девизноиндексиран кредити
(прираст, у млрд RSD)

Кредити за обртна средства и даље највише доприносе м.г. расту кредита привреди
(доприноси у п.п., искључене ефекат промене девизног курса)

чинили су три петине укупних кредита привреди у децембру и у децембру је стање ових кредита било за 2,6% ниже него пре годину дана.

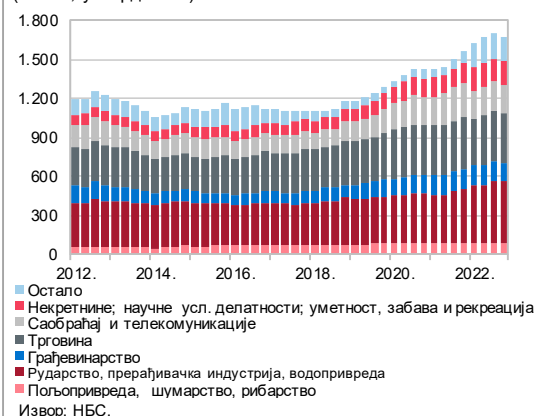
Обим новоодобрених кредита привреди у Т4 износио је 316,4 млрд динара и био је за 11,5% мањи него у истом периоду претходне године, када је забележен рекордан обим одобрених кредита привреди у једном тромесечју. Најзаступљенији међу новоодобреним кредитима и даље су били кредити за ликвидност и обртна средства (52,6%), при чему су микропредузећа, мала и средња предузећа користила више од половине тих кредита. Инвестициони кредити чинили су 28,3% нових кредита привреди у Т4, а на микропредузећа, мала и средња предузећа односило се 70,7% ових кредита.

И поред пада забележеног у Т4, кредитна активност према сектору привреде на нивоу године била је релативно висока и раст кредита привреди износио је 106,7 млрд динара. Посматрано по наменама, раст је био вођен одобравањем кредита за обртна средства, који су повећани за 65,2 млрд динара (9,4%), за којима следе инвестициони кредити с растом од 25,9 млрд динара (4,2%).

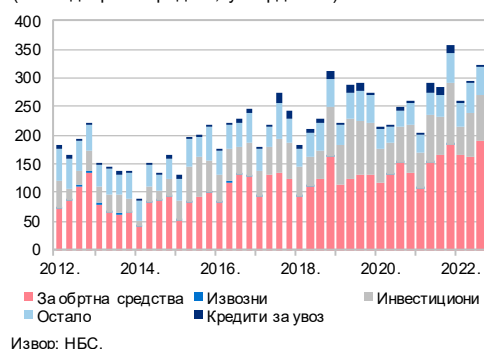
Израженији пад динарских од девизно индексираних пласмана услед доспећа кредита одобрених из гарантне шеме, који су били претежно у динарима (с преко 60%), утицао је на то да **степен динаризације пласмана привреди буде смањен** током Т4 за 1,1 п.п., на **19,4% децембру**. Истовремено, учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима повећано је за 1,2 п.п., на 80,4% у децембру, док је учешће пласмана у доларима (0,2%) незнатно смањено. У структури девизних и девизно индексираних кредита, кредити одобрени по фиксној каматној стопи крајем 2022. учествовали су са 33%, кредити везани за тромесечни *EURIBOR* чинили су 48,5%, а они везани за шестомесечни *EURIBOR* – 11%. Када је реч о динарским кредитима привреди, 31% кредита одобрено је по фиксној каматној стопи, за једномесечни *BELIBOR* везано је близу 47% кредита, за референтну каматну стопу Народне банке Србије – 10% кредита, док је учешће кредита везаних за тромесечни и шестомесечни *BELIBOR* износило близу 9% и 3%, респективно.

Учешће NPL у укупним кредитима привреди у Т4 спустило се на нови минимум и у децембру је износило 2,1%, што је за 0,1 п.п. ниже него у

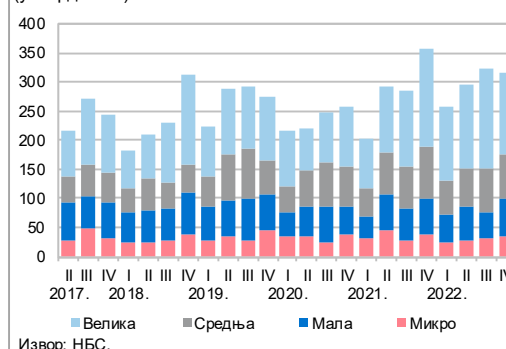
Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

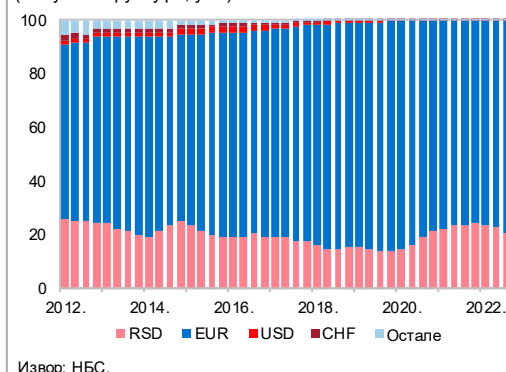
Кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији и у Т4
(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Кредити микро, малим и средњим предузећима чинили су више од половине нових кредита у Т4
(у млрд RSD)

Доспеће кредита из гарантне шеме допринело је паду динаризације у Т4
(вალутна структура, у %)

септембру.¹ За толико је смањено и учешће *NPL* у укупним кредитима привредним друштвима, на 2,3% у децембру, при чему су ова учешћа за прерађивачку индустрију, трговину и пословање некретнинама забележила нове најниже вредности током Т4. То показује да су мере економске подршке током пандемије биле адекватне и правовремене и да је и по њиховом престанку одржан квалитет aktive банака. Истовремено, то показује да раст трошкова отплате постојећих кредита није за последицу имао раст *NPL*. У односу на јул 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита, то учешће је ниже за 22,9 п.п., а најизраженије смањење бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретнинама и трговине.

Показатељ адекватности капитала² на крају Т3 износио је 19,5%³ и знатно је изнад регулаторног минимума (8,0%), што указује на високу капитализованост и отпорност банкарског сектора на екстерне и домаће ризике.

2. Цена задуживања привреде

Поштривање монетарних услова Народне банке Србије и Европске централне банке одражава се на даљи раст каматних стопа на динарске и евроиндексирани кредити привреди. Раст бележе каматне стопе на кредити свих намена и независно од величине предузећа.

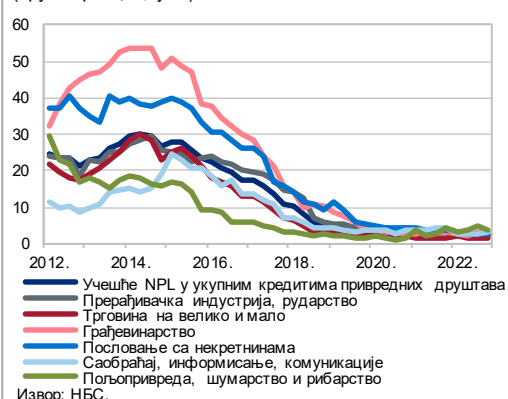
Са циљем да утиче на појачане инфлаторне притиске који су у највећој мери долазили из међународног окружења, Народна банка Србије је од октобра 2021. постепено поштривала монетарне услове повећањем просечне пондерисане каматне стопе на једнонедељним реверзним репо аукцијама, а од априла 2022. и повећањем референтне каматне стопе, што је утицало на то да просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредити привреди буде у Т4 повећана за 1,6 п.п., на 5,9%. Повећана је цена кредита свих намена, а највише каматне стопе на кредити за обртна средства (за 2,3 п.п., на 7,4%), а затим каматне стопе на инвестиционе кредити (за 1,3 п.п., на 7,4%) и остале некатегорисане кредити (за 0,5 п.п., на 3,3%). Просечне каматне стопе у Т4 кретале су се у распону од 4,4% за велика предузећа до 8,2% за микропредузећа. У односу на септембар 2021,

¹ Важни фактори снажног пада *NPL* од 2016. и надаље су били успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне active банке. У складу са Стратегијом, Народна банка Србије донела је Акциони план (https://nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=8661), усмерен на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и допринос развоју тржишта *NPL*, чије су активности у потпуности спроведене, неке и пре рока.

² Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017.

³ Реч је о последњем расположивом податку.

Учешће *NPL* за поједине делатности се спустило на нове минимуме током Т4 (брutto принцип, у %)

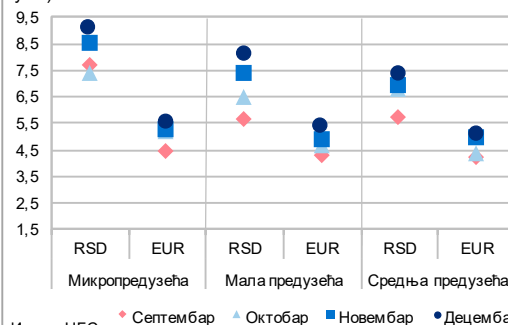
Каматне стопе на кредити привреди наставиле су расту Т4* (просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.
** У еврима и евроиндексирани.

Цена задуживања микро, малих и средњих предузећа повећана је током Т4

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС. * Септембар * Октобар * Новембар * Децембар

тј. пре почетка заоштравања монетарних услова Народне банке Србије, закључно с децембром каматна стопа на нове динарске кредите привреди виша је за 2,5 п.п.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите повећана је у Т4 у просеку за 1,3 п.п., на 4,8%. Као и у случају динарских кредита, повећане су каматне стопе на кредите свих намена, при чему су стопе на најзаступљеније кредите за ликвидност и обрtna средства повећане за 1,2 п.п., на 4,8%, а на инвестиционе кредите за 1,3 п.п., на 4,9%. Најизраженији раст забележиле су каматне стопе на кредите за увоз (за 2,7 п.п., на 5,8%), док су стопе на некатегорисане евроиндексиране кредите повећане за 0,5 п.п., на 3,6%. Посматрано по величини предузећа, просечна цена задуживања кретала се у распону од 4,6% за велика предузећа до 5,4% за микропредузећа.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

Резултати **јануарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака** показују да су банке у Т4 наставиле с пооштравањем стандарда (интерних критеријума) за одобравање кредита привреди, мада у мањој мери него што су очекивале у претходној анкети. Стандарди су пооштрени у нешто већој мери за девизно индексиране него за динарске кредите, док је, посматрано по величини предузећа, пооштравање било више заступљено код великих предузећа. Као и у претходном тромесечју, и у Т4 су, према оцени банака, на пооштравање стандарда деловали пре свега виши трошкови извора финансирања за кредите (што је у складу са ефектима заостравања монетарне политике Европске централне банке и Народне банке Србије у условима инфлаторних притисака), а затим неизвесност у погледу опште економске ситуације, што се одразило на мању спремност за преузимање ризика. Поред тога, према оцени појединих банака, на пооштравање стандарда наставили су да утичу и ризичност захтеваног колатерала и проблематична потраживања. Банке очекују даље, мада мање изражено пооштравање стандарда и у Т1 2023, на које ће деловати исти фактори као у Т4.

Према резултатима анкете, током Т4 су за предузећа свих величина пооштрени ценовни услови, уз скраћење рочности кредита и оштрије захтеве у погледу колатерала. Поједине банке су за мала и средња предузећа смањиле максимални износ кредита.

Банке су додатно пооштриле кредитне стандарде за привреду током Т4

(у нето %)

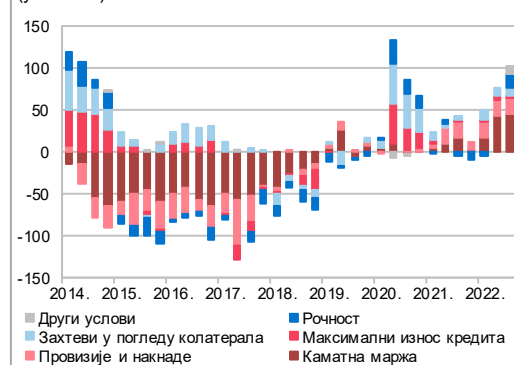

Извор: НБС.

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на пооштравање, а пад на ублажавање кредитних стандарда.

У Т4 поштрени су ценовни услови, захтеви у погледу колатерала, скраћена рочност и смањен максимални износ кредита привреди (у нето %)

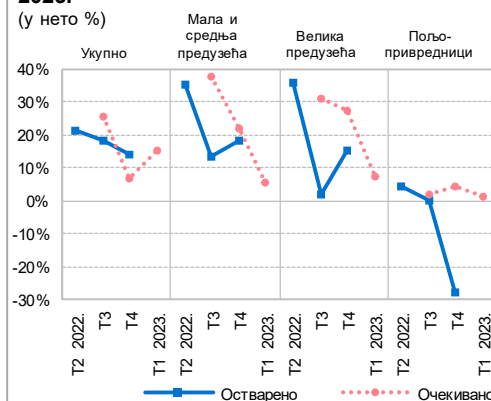
Извор: НБС

Напомена: Раст вредности указује на поштравање, а пад на ублажавање кредитних услова.

Тражња предузећа за кредитима повећана је и у Т4, мада у нешто мањој мери него у Т3, али ипак више него што је очекивано у претходној анкети. Према оцени банака, раст тражње је био готово подједнако распоређен између малих и средњих и великих предузећа, док је тражња пољопривредника за кредитима била у паду. Раст тражње је био вођен потребама финансирања обртних средстава, а у мањој мери и реструктурирањем дуга. С друге стране, финансирање капиталних инвестиција деловало је у супротном смеру. Банке очекују да ће претходно поменути фактори, али и финансирање инвестиција деловати у смеру раста тражње за кредитима у Т1 2023. године.

Тражња за кредитима повећана је и у Т4, али мање него у Т3, а даљи раст се очекује и у Т1 2023.

(у нето %)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Мг. раст кредита становништву наставио је да успорава током Т4, са 8,3% у септембру на 6,3% у децембру, делом и под утицајем ефекта високе базе из претходне године услед примене мера усмерених на олакшавање отплате кредита дужницима погођених пандемијом, али и нешто мање тражње за кредитима услед виших каматних стопа. Номинално посматрано, стање кредита становништву у децембру износило је 1.449,3 млрд динара, што чини 46,6% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора и 20,4% БДП-а.

Искључујући ефекат промене девизног курса, кредити становништву су у Т4 повећани за 0,2%, или за 2,9 млрд динара, уз пад динарских и даљи раст девизно индексираних кредита. Раст је био вођен стамбеним кредитима, који су повећани за 9,9 млрд динара, а њихов мг. раст је, и поред успоравања, и даље био двоцифрен (10,6%). Поред стамбених кредита, повећана су и потраживања по основу потрошачких кредита (0,3 млрд динара), док су остале категорије кредита становништву биле у паду. Од тога, најизраженији пад забележили су готовински кредити (4,5 млрд динара) и задужења по трансакционим рачунима (1,6 млрд динара). Наведена кретања допринела су томе да учешће стамбених кредита у укупним кредитима становништву у децембру достигне 40,3%, што је за 1,6 п.п. више него крајем 2021. године, док је учешће готовинских кредита (43,7%) ниже за 0,6 п.п. него пре годину дана. Истовремено, у оквиру кредита одобрених предузетницима, инвестициони кредити повећани су за 0,9 млрд динара, док су кредити за ликвидност и обртна средства смањени за 1,3 млрд динара.

Посматрано на нивоу године, раст кредита становништву износио је 85,4 млрд динара, или 6,3%. Тај раст је био вођен стамбеним кредитима, који су повећани за 55,8 млрд динара, за којима следе готовински кредити с растом од 28,6 млрд динара (4,7%).

Стамбено кредитирање је подржано мерама Народне банке Србије које су донете 2020, а чија је примена продужена и на 2022. годину. Банкама је омогућено да продуже рок отплате стамбених кредита за најдуже пет година, уз нижи минимални степен изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним

Мг. раст кредита становништву наставио је да успорава у Т4

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

Извор: НБС.

* Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

Кредити становништву повећани су у Т4 захваљујући девизноиндексираним кредитима

(прираст, у млрд RSD)

Извор: НБС.

* Искључен ефекат промене курса.

Од јуна 2021. стамбени кредити највише доприносе мг. расту кредита становништву

(у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Извор: НБС.

* До децембра 2015. допринос готовинских кредита приказан је у оквиру доприноса осталих кредита.

** Кредити одобрени предузетницима.

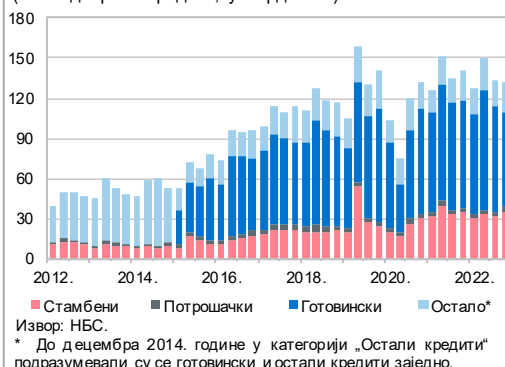
кредитима. Поред тога, од 2020. трајно је смањено минимално учешће за куповину прве стамбене непокретности на 10%, са 20%. Имајући у виду раст каматних стопа, Народна банка Србије је у децембру 2022. допунила постојећу регулативу, којом омогућава банкама да реструктурирају потраживања од дужника који се суочавају с тешкоћама у отплати кредита. Тако је за готовинске и потрошачке кредите омогућено продужење рока отплате до девет година, а за кредите за куповину аутомобила до 11 година. Поред тога, банке ће и 2023. године моћи да дужницима продуже рок отплате стамбеног кредита за најдуже пет година.

Обим новоодобрених кредита становништву у Т4 (132,1 млрд динара) мањи је за 5,9% него у Т4 2021. године. Готовински кредити су чинили 53,5% нових кредита у Т4, док се на стамбене кредите односило 26,1% нових кредита становништву. Обим нових стамбених кредита у Т4 (34,5 млрд динара) био је незнатно мањи него у истом периоду претходне године.

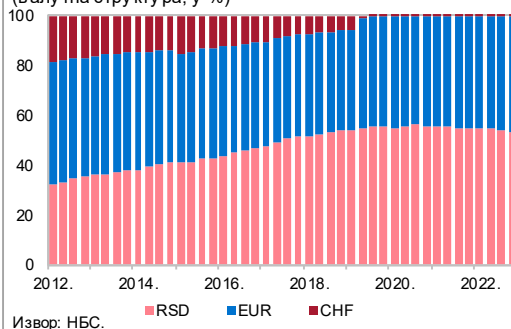
Раст девизно индексираних и пад динарских пласмана током Т4 утицали су на то да **динаризација пласмана становништву**⁴ буде смањена за 0,7 п.п., на 53,1% у децембру. Истовремено, учешће пласмана у еврима повећано је за 0,8 п.п., на 46,8%, док је учешће пласмана у швајцарским францима (0,1%) било исто као у септембру. У структури девизних и девизно индексираних кредита становништву, кредити одобрени по фиксној каматној стопи крајем 2022. учествовали су са 28% (у случају стамбених кредита то учешће износи 24%) и њихово учешће расте последњих месеци како расте *EURIBOR*. Кредити индексирани за тромесечни *EURIBOR* чинили су 24%, а они везани за шестомесечни *EURIBOR* 47% девизних и девизно индексираних кредита. У структури динарских кредита становништву, 61% кредита одобрено је по фиксној каматној стопи, за тромесечни *BELIBOR* је везано 25%, а за шестомесечни *BELIBOR* 12% кредита.

Учешће *NPL* у укупним кредитима становништву смањено је за 0,2 п.п. у односу на септембар и крајем 2022. је износило 4,0%.⁵ Посматрано по наменама, учешће *NPL* у Т4 смањено је за кредите скоро свих намена, од чега за стамбене кредите за 0,2 п.п., готовинске кредите за 0,1 п.п., а кредитне картице за 0,6 п.п. Повољни показатељи *NPL* указују на то да су мере Народне банке Србије и Владе биле правовремене и да су

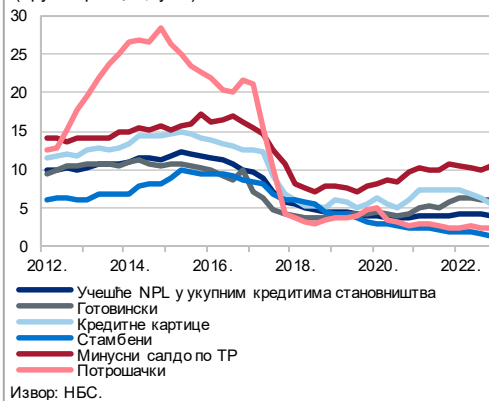
Највећи део новоодобрених кредита у Т4 чинили су готовински и стамбени кредити
(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Под утицајем раста девизноиндексираних и пада динарских пласмана у Т4 динаризација пласмана становништву смањена је на око 53%
(валутна структура, у %)

Учешће *NPL* у укупним кредитима становништву остало је близу најнижих нивоа током Т4
(брuto принцип, у %)

⁴ Укључујући непрофитне институције и предузетнике.

⁵ Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, то учешће је такође смањено за 0,2 п.п., на 3,9%, у децембру, док је у односу на јул 2015. снижено за 8,2 п.п.

допринеле томе да се избегну већи негативни ефекти криза с којима се суочавамо у протекле три године на кредитну способност грађана. У односу на период непосредно пре доношења *Стратегије за решавање проблематичних кредита*, то учешће је ниже за 7,3 п.п.

2. Цена задуживања становништва

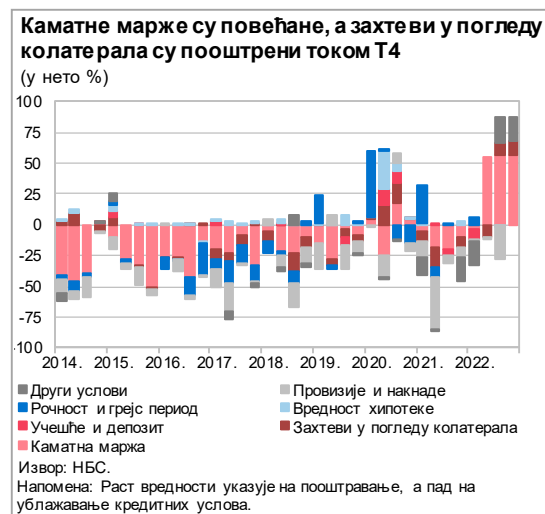
Заоштравање монетарне политике Народне банке Србије и Европске централне банке као одговор на инфлаторне притиске наставља да се преноси на цену кредита становништву.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите становништву повећана је у Т4 у просеку за 1,2 п.п., на 11,9%. Повећане су каматне стопе на динарске кредите свих намена, при чему је каматна стопа на најзаступљеније, готовинске кредите повећана за 1,3 п.п., на 12,5%, а исто толико је повећана и стопа на остале некатегорисане кредите, која је у Т4 у просеку износила 10,3%. Каматна стопа на потрошачке кредите повећана је за 0,8 п.п., на 2,9%, а на стамбене кредите⁶ за 0,7 п.п., на 10,8%.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене евроиндексиране кредите становништву повећана је у просеку у Т4 за 1,2 п.п., на 5,5%. То повећање је било опредељено пре свега растом просечне стопе на стамбене кредите (за 1,3 п.п., на 4,7%), док је стопа на остале некатегорисане кредите повећана за 0,9 п.п., на 7,7%, а на потрошачке за 0,8 п.п., на 5,4%. Једино је просечна стопа на готовинске кредите смањена за 0,6 п.п., на 2,9%.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

Према резултатима јануарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности, у складу са очекивањима из претходне анкете, **банке су у Т4 додатно пооштриле кредитне стандарде становништво.** Као и у Т3, пооштравање се највише односило на динарске готовинске кредите и кредите за рефинансирање, као и стамбене кредите с девизном клаузулом. Кредитни стандарди су пооштрени највише под утицајем повећаних трошкова финансирања, неизвесности у погледу опште економске ситуације и последично мање спремности за преузимање ризика. У истом смеру, мада у мањој мери, деловали су и понашање конкуренције у банкарском сектору, очекивани раст проблематичних потраживања, као

⁶ Који се користе за адаптацију стамбеног простора и који су скупљи од кредита за куповину стамбене непокретности.

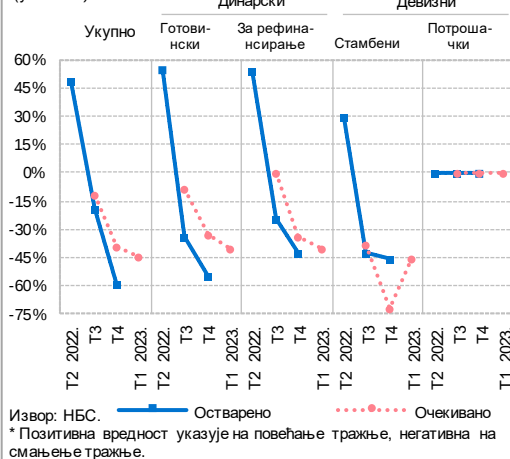
и ситуација на тржишту некретнина (раст цена непокретности, уз раст каматних стопа на стамбене кредите). Банке очекују да ће исти фактори деловати на поштравање стандарда и у Т1 2023, које би требало да буде умереније него у Т4.

Према оцени банака, у Т4 су повећане каматне марже и за динарске и за девизно индексиране кредите и поштравени су захтеви у погледу колатерала. С друге стране, остали услови који се односе на кредите становништву (учешће, вредност хипотеке, рочност и провизије и накнаде) нису мењани.

Према оцени банака, становништво је смањило тражњу за кредитима током Т4, при чему је то смањење превазишло очекивања из октобарске анкете, а даље смањење тражње очекује се и у Т1 2023. При томе, смањена је тражња за динарским потрошачким и готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање, као и евроиндексираним стамбеним кредитима. Према оцени банака, паду тражње доприносила су повећања цена непокретности и каматних стопа.

Тражња грађана за кредитима смањена је више од очекивања у Т4, а банке очекују даљи пад у Т1 2023.

(у нето %)

III. Регионално поређење⁷

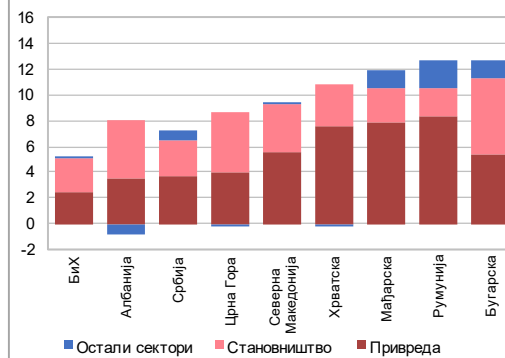
Раст кредитне активности у 2022. успорио је у поређењу са 2021. годином и у Албанији, Румунији и Мађарској. Највиши раст кредита у 2022. остварен је у Румунији и Бугарској (по 12,7%), а најнижи у Босни и Херцеговини (5,2%). У већини анализираних земаља, као и у Србији, кредитној активности у већој мери доприносили су кредити одобрени сектору привреде.

Учешће кредита у БДП-у у 2022. било је ниже него у 2021. у готово свим земљама региона, јер је кредитна активност расла нешто спорије од номиналног БДП-а. У Србији је то учешће крајем 2022. износило 43,8%, што је нешто ниже од просека за регион. Учешће домаћих кредита у БДП-у за регион креће се од око 28% (колико износи за Румунију) до око 54% (колико износи за Северну Македонију).⁸

Резултати **Анкете о кредитној активности у земљама средње, источне и југоисточне Европе – јесење издање**,⁹ коју спроводи Европска инвестициона банка и која је покрила период од априла до септембра 2022, показују да је раст тражње за кредитима у Србији у овом, као и у претходном извештајном периоду (октобар 2021 – март 2022), био виши од просека региона. У наредном периоду очекује се да ће тражња расти нешто споријим темпом, али ће она и даље бити изнад просека региона. С друге стране, изнете су оцене да су банке наставиле с поштравањем стандарда, при чему је у последњем извештајном периоду то поштравање било на нивоу просека региона, а додатно поштравање очекује се и у наредном периоду. Слично кретањима у региону, приступ изворима финансирања је побољшан у претходних шест месеци, при чему су се банке у финансирању кредитне активности ослањале пре свега на средства међународних финансијских институција и депозите становништва и привреде.

У већини земаља региона раст кредита у 2022. био је вођен кредитирањем привреде

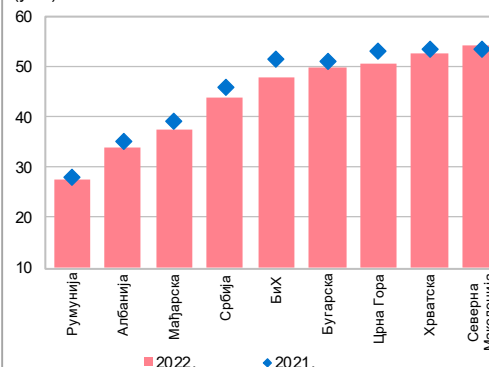
(доприноси номиналној м. стопи раста, у п.п.)

Извор: сајтови централних банака и прерачун НБС.

Учешће кредита у БДП-у смањено је у скоро свим земљама региона током 2022.

(у %)

Извор: сајтови централних банака, Eurostat и прерачун НБС.

Напомена: Подаци за Т3 2022, осим за Србију (Т4 2022).

⁷ Према калкулацијама Народне банке Србије, на основу података са сајтова централних банака и Eurostat-а.

⁸ Учешћа кредита у БДП-у за све земље односе се на Т3 2022, осим за Србију (Т4 2022).

⁹ <https://www.eib.org/en/publications/20220190-cesee-bls-2022-h2>

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према еврџ, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.